

HUMAN RIGHTS & ERADATION OF VIOLENCE ORGANIZATION
**Training and Empowerment of Young Advocates Professional Advocates in
Afghanistan**

مؤسسه حقوق بشر و محو خشونت
آموزش و توانمند سازی وکلای جوان افغانستان

کرونا و گراف خشونت در بامیان

نویسنده: حواگل نظری و پروین عطایی

ولایت بامیان

سال ۱۳۹۹

۱. حواگل نظری متولد سال ۱۳۷۹ دانش آموخته ای دانشکده شرعیات دانشگاه بامیان است. خانم نظری یکی از اشتراک کننده های کلینیک حقوقی و محکمه تمثیلی حقوق بشر و محو خشونت در سال ۲۰۲۰ در مؤسسه حقوق بشر و محو خشونت بوده است.
۲. پروین متولد سال ۱۳۷۵ دانش آموخته ای دبیرتمنت قضا و سارنوالی دانشکده حقوق دانشگاه بامیکا- ولایت بامیان است. خانم عطایی یکی از اشتراک کننده های کلینیک حقوقی و محکمه تمثیلی حقوق بشر و محو خشونت در سال ۲۰۲۰ در مؤسسه حقوق بشر و محو خشونت بوده است. او به مدت یکسال معلم سواد آموزی بوده و همچنان در بین سال های ۱۳۹۶ الی ۱۳۹۷ مسئولیت برد مشورتی توانمند سازی زنان را در ولسوالی شیبیر به عهده داشته است.

چکیده

خشونت علیه زنان نوعی تبعیض و نقض حقوق بشری آنها است. باید متذکر شد که خشونت پدیده ای است که در هر جامعه و کشوری وجود دارد. در افغانستان، در هر خانه، زنان و دختران زیادی قربانی انواع خشونت ها هستند که ولایت بامیان نیز از این پدیده ای ناپسند و غیر اخلاقی مستثنی نمی باشد.

باید متذکر شد که گراف خشونت علیه زنان در سال ۱۳۹۹ هم زمان با انتشار ویروس کرونا (کوید-۱۹) در سراسر افغانستان به اوج خود رسید که در این زمینه، در ولایت بامیان به دلیل وضع قرنطینه از سوی دولت خشونت علیه زنان افزایش قابل ملاحظه ای یافت. به اساس آمارهای ارائه شده از سوی نهادهای دولتی، مانند؛ ریاست امور زنان و کمسیون حقوق بشر و مصاحبه ای که با اساتید دانشگاه، سارنوالان، وکلای مدافع، جامعه ای مدنی و افراد عادی جامعه صورت گرفته است؛ نشان می دهد که در این مدت دهها مورد قضیه ای خشونت در برابر زنان و اطفال به ثبت رسیده است.

این درحالی است، که این آمار در سال گذشته به مراتب کمتر بوده است. تعداد قضایای واقعی به مراتب بیشتر از این است. زیرا، وضع محدودیتها و تغییر رژیم کاری ادارات در اثر شیوع ویروس کرونا سبب شد تا بسیاری از خانم های که مورد خشونت در این مدت قرار گرفته اند نتوانند شکایت های شان را ثبت کنند. در جریان انتشار ویروس کرونا در بامیان، عوامل اقتصادی، تأثیرات روانی بیماری کوید-۱۹، بیکاری، فقر، از دست دادن کار روز مزد، عدم دسترسی مناسب به نهادهای عدلی و قضایی و بلند رفتن قیمت های مواد غذایی سبب افزایش خشونت ها علیه زنان شده است. یکی از عوامل دیگر خشونت این بود که به مدت کوتاهی، دولت در ساحات محدود اقدام به توزیع نان خشک برای خانواده های فقیر نمود. اما متأسفانه روند توزیع ناعادلانه، منازعات زیادی را بین اهالی قریه ها به وجود آورد. در این گونه منازعات در میان خانواده ها زنان و اطفال بیشترین قربانی این خشونت ها بوده است.

بنابر این باید متذکر شد که در این تحقیق که به دو شیوه ای میدانی و کتابخانه ای انجام شده است، به بررسی شیوع ویروس کرونا و رابطه آن با خشونت علیه زنان پرداخته شده است، که در این مقاله به بحث می گیریم.

واژگان کلیدی: زنان، خشونت، کرونا

مقدمه

خشونت در هر جامعه به عنوان یک رویکرد اجتماعی داری ریشه ی بسیار طولانی است. عموم اندیشمندان معتقد اند که از هنگامی که انسان به زندگی اجتماعی روی آورده است، برای ادامه حیات، بقا و تکامل خویش همواره در تضاد و خشونت بوده است. که این خشونت ها در کوچکترین نظام اجتماعی که عبارت از خانواده است تا سطح کلان جامعه اتفاق می افتند. در این اواخر انتشار ویروس همه گیر و کشنده ای کرونا همانطوری که کشورهای بزرگ جهان را به زانو درآورد، افغانستان نیز از آن مصوون نماند، و در هر گوشه و کنار افغانستان جان های زیادی را گرفت و خانه های زیادی را ویران کرد. همه گیر شدن این ویروس در ولایت بامیان مشکلات صحتی ناشی از ویروس کرونا، مشکلات اقتصادی، اجتماعی و خانواده گی را برای مردم به جا گذاشت. با انتشار ویروس کوید-۱۹، خشونت علیه زنان و دختران در جریان قرنطینه در بامیان نسبت به سال های قبل به مراتب بیشتر شد. زنان، اطفال و نوجوانان قربانی این نوع خشونت ها از سوی شوهران، پدران و برادرشان بوده اند. تأثیرات روانی ویروس کوید-۱۹، بلند رفتن قیمت مواد غذایی، بیکاری کسبه کاران و از دست دادن مشاغل آنها که کارگر عادی جامعه بودند، از جمله عوامل عمده خشونت ها علیه زنان در این ولایت بوده است.

این مقاله تحقیقی کتابخانه ای و میدانی در دو مبحث ترتیب گردیده که مبحث اول آن مفاهیم و کلیات، و مبحث دوم آن به تجزیه و تحلیل داده ها و یافته های تحقیق پرداخته است و بعدا نتیجه گیری و پیشنهادات مطرح شده است.

مبحث اول: مفاهیم و کلیات تحقیق

این مبحث در دو گفتار جداگانه مورد بررسی قرار می‌گیرد.

گفتار اول: خشونت و انواع آن

هر عمل عمدی که بر زندگی و جسم اثر مخرب داشته باشد و یا اعمال محدودیت بر انسان به گونه‌ای که مانع رشد استعدادها و یا حرفه و تخصص وی گردد و یا رفتار و برخورد با انسان به عنوان یک شی یا حیوان؛ تخطی از حرمت و کرامت انسان. به عبارت دیگر «خشونت یعنی هر اقدام خشن متکی بر جنسیت است که منجر به آسیب یا رنج جسمی، جنسی یا روانی نسبت به زنان، از جمله تهدید انجام چنین اعمالی، محرومیت اجباری یا خود سرانه از آزادی، چه در زندگی عمومی یا خصوصی شده یا احتمال دارد منجر شود» (علوی، ۱۳۸۸، ص ۱۰۳). باید متذکر شد که خشونت علیه زنان انواع و اقسام زیادی دارد که در اینجا به ذکر بعضی از انواع مشهور شان بسنده می‌شود، اما محدود به آنها نیست.

الف) خشونت جسمی، جنسی و روانی که در خانواده انجام شود، از جمله کتک زدن، سوء استفاده جنسی از کودکان مؤنث در خانواده یا خشونت مربوط به جهیزیه، برقراری روابط جنسی اجباری در زندگی زناشویی، ختنه زنان و سایر روش‌های سنتی زیانبار برای زنان، خشونت در خارج از چهارچوب ازدواج و خشونت ناشی از بهره‌کشی.

ب) خشونت جسمی، جنسی و روانی که در جامعه رخ می‌دهد از جمله تجاوز، سوء استفاده از آزار و اعراب جنسی در محل کار، در مؤسسات آموزشی و هر جای دیگر، قاچاق زنان و فحاشی اجباری.

ج) خشونت جسمی، جنسی و روانی به وسیله دولت یا ناشی از اغماض دولت، که در هر جا رخ می‌دهد. (اعلامیه محو خشونت علیه زن، ۱۹۹۳، مواد ۱-۲)

گفتار دوم: ویروس کوید-۱۹ و رابطه‌ی آن با خشونت

ویروس کرونا از خانواده‌ی بزرگ ویروس‌ها می‌باشد که می‌تواند باعث مریضی در حیوانات و انسانها گردد. در انسان‌ها چندین نوع ویروس کرونا شناسایی شده است که می‌تواند باعث عفونت‌های تنفسی از یک زکام عادی تا بیماری‌های شدیدتری، چون سندرم تنفسی خاور میانه (مرس) و سندرم حاد تنفسی (سارس) گردند. تازه‌ترین نوع کشف‌شده باعث بیماری کوید-۱۹ می‌گردد. کوید-۱۹ بیماری عفونی می‌باشد که از اثر تازه‌ترین ویروس کرونای کشف‌شده بوجود آمده است. این ویروس و بیماری جدید، پیش از آغاز شیوع آن در شهر وهان چین در دسامبر ۲۰۱۹ شناخته شده بود.

www.unmissions.org

دکتر جورج هو^۲، روان‌شناس بالینی بیمارستان پودونگ یونایتید شانگهای چین می‌گوید: «هنگام رویا رویی با چنین بحران‌های ترس و اضطراب پدیده‌ای بسیار رایج و معمول است. این ترس و نگرانی هنگامی که بیماری، جان ما را تهدید می‌کند و یا زمانی که احتمال ناقل بودن نزدیکان و عزیزان ما به ویروس متصور است، می‌تواند تأثیرات منفی فزاینده‌ای بر زندگی ما بگذارد.» (www.bbc.com/persian/magazine)

^۱ COVID-۱۹

^۲ Gorge ho

ویروس کوید-۱۹، آسیب های زیادی در زمینه اقتصادی، اجتماعی و خانوادگی به بار آورده است. که یکی از مهمترین آنها افزایش خشونت های خانگی می باشد. هرگاه در مورد خشونت های خانگی صحبت به میان می آید، افراد به سرعت به صدمات جسمی فکر می کنند، در حالی که در بسیاری از خشونت های خانگی فرد دچار خشونت جنسی و روانی می گردد. در اکثر کشورها برای کنترل ویروس کرونا، پیشنهاد شده است تا مردم در خانه های شان به سر ببرند. و همین مسأله باعث ایجاد تنش های خانوادگی شده است. از طرف دیگر، افرادی که در کنار ترس و اضطراب از آلوده شدن به وسیله ای این ویروس از مشکلات اقتصادی به عدم فعالیت های کاری رنج می برند، فشار زیادی را متحمل می شوند و همین مسأله باعث می شود تا آستانه ای تحمل آنها پایین آمده و رفتارهای خشونت آمیز افزایش پیدا کند. بسیاری از زوجین به دلیل مدت زمان طولانی تری که در کنار یکدیگر به سر می برند و نداشتن زمان فردی برای خود و عدم آگاهی نسبت به مهارت های زناشویی بیش از سایرین دچار تنش می گردند و گاهی این تنش ها به خشونت می انجامند و البته بسیاری از قربانیان این تنش ها زنان و دختران جوان هستند. (www.alef.ir/news)

مبحث دوم: یافته های تحقیق

این مبحث در چهار گفتار جداگانه مورد بررسی قرار می گیرد.

گفتار اول: مشخصات مصاحبه شونده ها

این تحقیق به دو روش کتابخانه ای و میدانی انجام شده است، در بخش میدانی همراهِ ۲۰ نفر مسئولان ادارات، فعالین مدنی، سارنوال منع خشونت، وکیل مدافع و شهروندان عادی مصاحبه صورت گرفته است. از این میان (۳) نفر درجه ای تحصیلات ماستری، (۲) نفر درجه ای تحصیلات لیسانس، (۹) نفر دارای سواد ابتدایی و (۶) نفر بی سواد بوده اند. مصاحبه شونده ها ۱۵ نفر مرد و ۵ نفر زن، با سنین بین ۱۸ الی بیشتر از ۵۰ سال بوده اند.

1- مشخصات مصاحبه شونده ها (گراف ۱)					
تعداد	بیسواد	سواد ابتدایی	لیسانس	ماستر	سطح سواد
۲۰	۶	۹	۲	۳	جنیست
	زن		مرد		
	۵		۱۵		
	بالاتر از ۴۰ سال		۳۱-۴۰	۲۶-۳۰ سال	۱۸-۲۵ سال
۳		۷	۶	۴	

گفتار دوم: کرونا عامل خشونت علیه زنان

در کشور فقیر و جنگ زده ای افغانستان که از سوی اکثر مردان یا بیکارند و یا در آمد ناچیز دارند و از سوی دیگر هزینه ای زندگی بسیار بالا و خانواده ها نیز پر جمعیت اند، تأمین معیشت خانواده دشوار است (بنیاد اندیشه، ۱۳۹۵، ص ۵۰۴). افرادی که در کنار ترس و اضطراب از آلوده شدن به وسیله این ویروس از مشکلات اقتصادی به عدم فعالیت های کاری رنج می برند، فشار زیادی را متحمل می شوند و همین مسأله باعث می شود تا سطح تحمل آنها پایین آمده و

رفتارهای خشونت آمیز افزایش پیدا می کند (www.alef.ir/news). در ولایت بامیان نیز با شیوع ویروس کرونا و افزایش آمار بیکاری، سطح پایین آگاهی از حقوق و مسوولیت های خانوادگی و فقر؛ آمار خشونت ها از جمله لت و کوب زنان، تهدید، تخویف و موارد طلاق افزایش یافت. (مصاحبه با پوهندوی محمدرضا ابراهیم، معاون امور محصلان دانشگاه بامیان)

در این گونه موارد دولت باید بیشتر از پیش به تحمیل حکم قانون اساسی در حمایت از خانواده ها اقدام نماید. تا این رکن اساسی جامعه به محور خشونت ورزی مبدل نشود. ماده ۵۴ قانون اساسی دولت را به حمایت از خانواده ها مکلف ساخته است. «خانواده رکن اساسی جامعه را تشکیل می دهد و مورد حمایت دولت قرار دارد. دولت به منظور تأمین سلامت جسمی و روحی خانواده، بالاخص طفل و مادر، تربیت اطفال و برای از بین بردن رسوم مغایر با احکام دین مقدس اسلام تدابیر لازم اتخاذ می نماید». (قانون اساسی، ۱۳۸۲، ماده ۵۴)

اما باید اظهار داشت که در ولایت بامیان کمک های لازم برای خانواده های فقیر از سوی دولت صورت نگرفته، تشدید فقر و بیکاری از یک طرف، فشارهای روانی و اضطراب شیوع ویروس کرونا از سوی دیگر، سبب شد که منازعات خانوادگی بیشتر شود و اکثر قربانیان این گونه منازعات، متأسفانه زنان و دختران جوان بوده اند. (مصاحبه با محترم اسماعیل ذکی، مسئول شبکه جامعه مدنی و حقوق بشر در زون مرکزی)

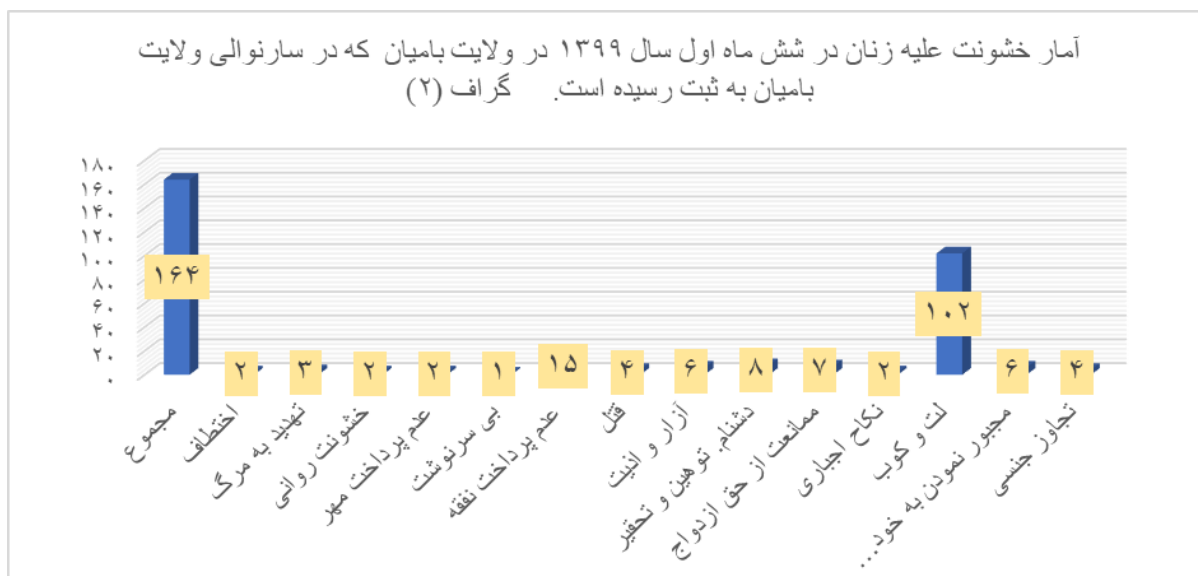
در یک مقایسه کلی از تأثیرات کرونا در افزایش خشونت می توان گفت که در طی دوازده ماه، سال ۱۳۸۸ به تعداد ۱۶۱ مورد خشونت علیه زنان در ولایت بامیان به ثبت رسیده است. اما در سال ۱۳۹۹ که با انتشار همه گیر ویروس کرونا همراه بود تنها در شش ماه اول سال، ۱۷۲ مورد خشونت علیه زنان به ثبت رسیده است. از میان انواع خشونت، لت و کوب بیشترین آمار را داشته است (مصاحبه با محترمه حکیمه عزیزاده، آمر بخش حمایت از زنان کمیسیون مستقل حقوق بشر - دفتر ساحوی بامیان). خشونت ها در خانواده های که دارای اشخاص معناد هستند و همچنان در خانواده های بسیار فقیری که از راه مزدور کاری تأمین معیشت می نمایند، بیشتر به وقوع پیوسته است. (مصاحبه با محترمه ذکیه رضایی، رئیس امور زنان ولایت بامیان)

«حمایت مجنی علیهای خشونت (زن متضرر) یا معروض به خشونت و تعقیب عدلی مرتکب جرم خشونت» (قانون منع خشونت علیه زن، ۱۳۸۸، ماده ۲). از اهداف عمده ای قانون منع خشونت می باشد. لذا سارنوالی ها مکلفیت دارند که مطابق قانون، به قضایای خشونت رسیدگی نمایند. سارنوالی منع خشونت بامیان نیز با تبعیت از حکم قانون با وجود شیوع ویروس کرونا به قضایای خشونت علیه زن رسیدگی نموده است. روند رسیدگی به دوسیه های خشونت در سال ۱۳۹۹ خصوصاً در شش ماه اول سال نشان می دهد که جرایم خشونت علیه زنان به طور قابل ملاحظه ای افزایش یافته است. (مصاحبه با سارنوال هلال الدین هلال، سارنوال منع خشونت علیه زن و اطفال ولایت بامیان)

گفتار سوم: انواع خشونت

خشونت انواع متعددی دارد که از فریادهای نا به هنجار، بدگویی ها و دشنام ها، تعرضات خفیف، فشارهای جسمانی، ممانعت افراد از ادامه ای کار و امثال آن گرفته شده است که به صورت مسائل عادی و روزمره زندگی درآمده اند تا قتل، دزدی، کشتار و سایر اعمال خشونت آمیز بزرگ که بر تمام زوایای زنده گی اجتماعی سایه انداخته و زندگی نیز جنبه ای خشونت آمیز به خود گرفته است. خشونت بر اساس موضوع می تواند جسمی، جنسی، روانی و یا اقتصادی باشد. (طیب، ۱۳۹۶، ص ۷ و ۱۰)

اما خشونت های که در زمان انتشار ویروس کرونا، در ولایت بامیان به وقوع پیوسته و ثبت شده است، تقریباً شامل همه ای انواع خشونت می شود و شایع ترین مصداق آن لت و کوب می باشد که در گراف ذیل نشان داده شده است. (مصاحبه با محترم هلال الدین هلال، سارنوال خشونت علیه زنان و اطفال در ولایت بامیان)

گفتار چهارم: رسیدگی به قضایای خشونت

قانون اساسی افغانستان، نهادهای اساسی رسیدگی به جرایم را مشخص کرده است «کشف جرایم، توسط پولیس و تحقیق جرایم و اقامه دعوا علیه متهم در محکمه، از طرف سارنوالی مطابق به احکام قانون صورت می گیرد» (قانون اساسی، ۱۳۸۲، ماده ۱۳۴). آنچه تذکر رفت نهاد سارنوالی زمانی مکلف به رسیدگی به قضایا می باشد که جرم از سوی پولیس کشف شده باشد و محکمه نیز به دعوی رسیدگی می کند که از سوی سارنوالی اقامه شده باشد. قانون تشکیل و صلاحیت سارنوالی، وظایف اساسی این نهاد را اینگونه تبیین نموده است؛

سارنوالی دارای وظایف اساسی ذیل می باشد:

۱. تحقیق عموم جرایم و اقامه دعوی جزائی و تعقیب آن علیه متهم در محاکم.
۲. نظارت از جریان تحقیق جرم، تنفیذ احکام قطعی محاکم و محلات سلب آزادی». (قانون تشکیل و صلاحیت سارنوالی، ۱۳۹۲، ماده ۳)

در قضایای خشونت نیز «تعقیب عدلی مرتکب خشونت» (ماده ۶، قانون منع خشونت، ۱۳۸۸)، از جمله حقوق اساسی مجنی علیه (متضرر) شناخته شده است.

بنابراین در برابر اعمالی که حقوق اساسی فرد را مورد تجاوز قرار بدهد و آن حقوق به وسیله ای قانون اساسی یا قانون دیگری برای او شناخته شده باشد، هرکس حق رجوع مؤثر به محاکم ملی صالحه را دارد (ماده ۸، اعلامیه جهانی حقوق بشر، ۱۹۴۸). این حق زمانی محقق می شود که تمام شهروندان به محاکم صالحه و ضمایم آن (پولیس و سارنوالی) دسترسی داشته باشند. اما در جریان شیوع ویروس کرونا در ولایت بامیان، واضح شد که هنوز مردم به ویژه خانم ها به نهادهای اساسی رسیدگی به جرایم خشونت دسترسی کامل ندارند. (مصاحبه، با محترمه حکیمه عزیزاده، آمر بخش حمایت از زنان، کمیسیون مستقل حقوق بشر- دفتر ساحوی بامیان)

تعداد قضایای واقعی خشونت به مراتب بیشتر از آن چیزی است که در نهادهای عدلی و قضایی و یا نهادهای حامی حقوق زنان به ثبت رسیده است. همچنان وضع محدودیت‌ها و تغییر رژیم کاری ادارات در اثر شیوع ویروس کرونا، دور بودن نهادهای رسیدگی به جرایم، سبب شده است که بسیاری از خانم‌های که مورد خشونت در این مدت قرار گرفته اند نتوانند شکایت‌های‌شان را ثبت کنند. (مصاحبه با محترم اسماعیل ذکی، مسئول شبکه جامعه مدنی و حقوق بشر در زون مرکزی)

نتیجه گیری

خشونت عبارت است از هر اقدام خشن متکی بر جنسیت که منجر به آسیب یا رنج جسمی، جنسی یا روانی نسبت به زنان، از جمله تهدید انجام چنین اعمالی، محرومیت اجباری یا خود سرانه از آزادی، چه در زندگی عمومی یا خصوصی یا احتمال دارد منجر شود. خشونت از نگاه موضوع به خشونت جسمی، جنسی و روانی تقسیم شده است. در اکثر کشورها منجمله افغانستان برای کنترل ویروس کرونا، پیشنهاد شد تا مردم در خانه های شان به سر ببرند. و همین مسأله باعث ایجاد تنش های خانوادگی شد.

افرادی که در کنار ترس و اضطراب از آلوده شدن به وسیله ای این ویروس از مشکلات اقتصادی به عدم فعالیت های کاری رنج می بردند، فشار زیادی را متحمل شدند و این مسأله باعث شد تا سطح تحمل آنها پایین آمده و رفتارهای خشونت آمیز افزایش پیدا کند. بسیاری از زوجین به دلیل مدت زمان طولانی تری که در کنار یکدیگر به سر می بردند و نداشتن زمان فردی برای خود و عدم آگاهی نسبت به مهارت های زناشویی بیش از سایرین دچار تنش گردید و گاهی این تنش ها به خشونت ختم شده است که البته بسیاری از قربانیان این تنش ها زنان بوده اند. در ولایت بامیان نیز با شیوع ویروس کرونا و افزایش آمار بیکاری، سطح پایین آگاهی از حقوق و مسؤولیت های خانوادگی و فقر؛ آمار خشونت ها از جمله لت و کوب زنان، تهدید، تخویف و موارد طلاق افزایش یافت. در سال ۱۳۹۹ که با انتشار همه گیر ویروس کرونا همراه بود تنها در شش ماه اول سال، ۱۷۲ مورد خشونت علیه زنان به ثبت رسیده است. اما آمار قضایای واقعی به مراتب بیشتر از آمار ثبت شده در نهادهای رسمی می باشد. به دلیل اینکه راه ها دور بوده، رژیم کاری ادارات نیز تغییرات داشت و بر علاوه ترس از مبتلا شدن به ویروس کرونا همه و همه دلایلی است که بسیاری از قضایا ثبت نشده است. بنابراین با در نظر داشت آنچه بیان شد به این نتیجه می رسیم که آمار خشونت علیه زنان در جریان قرنطین در ولایت بامیان به اوج خود رسیده و زنان زیادی قربانی انواع متعددی از خشونت ها شده است.

پیشنهادات

۱. راه اندازی برنامه های آگاهی دهی از حقوق جهت افزایش سطح آگاهی مردم از حقوق زنان.
۲. تصویب قانون حالت اضطرار صحتی.
۳. برخورد قانونی با مرتکبین خشونت در ولایت بامیان.
۴. تشدید مجازات مرتکبین خشونت علیه زن که در حالات اضطراری مرتکب می شوند.
۵. حمایت قانونی از حقوق متضررین خشونت در ولایت بامیان.
۶. ایجاد زمینه ای دسترسی سریع تر زنان که مورد خشونت قرار می گیرند به نهاد های امنیتی.
۷. ایجاد واحد ویژه ای پولیس زن برای رسیدگی به جرایم خشونت.
۸. لغو حق گذشت متضرر برای کسانی که متکرر جرم خشونت اند.
۹. تفویض صلاحیت تحقیق قضایای خشونت به سارنوالی های ولسوالی ها.
۱۰. تفویض صلاحیت رسیدگی به قضایای خشونت به محاکم ولسوالی ها.
۱۱. ایجاد خانه های امن در ولسوالی ها یا حد اقل در دو ولسوالی همجوار یک مرکز.

منابع

۱. علوی، سید نورالدین، مبلغ جعفری، سیدضیا، (۱۳۸۸). چاپ اول، ناشر، بنیاد فریدریش ایبرت- دفتر افغانستان.
۲. بنیاد اندیشه، (۱۳۹۵). فصلنامه اندیشه، نشریه عملی- تخصصی، سال دوم، شماره پنجم.
۳. سازمان ملل متحد، (۱۹۹۳). اعلامیه محو خشونت علیه زن.
۴. سازمان ملل متحد، (۱۹۴۸). اعلامیه جهانی حقوق بشر.
۵. وزارت عدلیه، (۱۳۸۲). قانون اساسی افغانستان، جریده رسمی، شماره ۸۱۸.
۶. وزارت عدلیه، (۱۳۸۸). قانون منع خشونت علیه زن، جریده رسمی شماره ۹۸۹.

۷. وزارت عدلیه، (۱۳۹۲). قانون تشکیل و صلاحیت سارنوالی، جریده رسمی شماره ۱۱۱۷
۸. طیب، عاطفه، (۱۳۹۶). سنگ و سار، چاپ اول.
۹. مصاحبه با محترم اسماعیل ذکی، مسئول شبکه جامعه مدنی و حقوق بشر در زون مرکزی.
۱۰. مصاحبه با محترم هلال الدین هلال، سارنوال خشونت علیه زنان و اطفال در ولایت بامیان.
۱۱. مصاحبه با محترم ذکیه رضایی، رئیس امور زنان ولایت بامیان.
۱۲. مصاحبه با محترم پوهندوی محمدرضا ابراهیم، معاون امور محصلان دانشگاه بامیان.
۱۳. مصاحبه با محترم حکیمه علیزاده، آمر بخش حمایت از زنان دفتر ساحوی کمیسیون مستقل حقوق بشر - بامیان.
۱۴. www.unmissions.org - ۱۳.
۱۵. www.bbc.com/persian/magazine - ۱۴.
۱۶. www.alef.ir - ۱۵.